

OBORZYĆ SIĘ (79) *vb pf*

oborzyć się (69), **oburzyć się** (10); oburzyć się *SkarŻyw* (7), *PowodPr*, *SkarKazSej* (2).
się (42), sie (37).

Oba o jasne.

inf oborzyć się (10). ◇ *fut 1 sg* oborzę się (5). ◇ *3 sg* oborzy się (8). ◇ *1 pl* oborzemy się (1). ◇ *3 pl* oborzą się (1). ◇ *praet 2 sg m* oborzyłeś się (1). ◇ *3 sg m* oborzył się (23), jest się oborzył (1) *LibMal.f* oborzyła się (1). ◇ *3 pl m pers* oborzyli się (11). *subst* oborzyły się (1). ◇ *imp 2 sg* ob(o)rzyć się (1). ◇ *2 pl* ob(o)rzcie się (1). ◇ *con 3 sg m* by się oborzył (8). *n* by się oborzyło (1). ◇ *part praet act* oborzywszy się (5).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI w.

1. *Zaatakować kogoś lub coś, ugodzić, uderzyć zbrojnie; consurgere, impetum facere, in aliquem irruere, adversum aliquem arma ferre, impetum vertere contra aliquem Vulg; adgredi adveniere, irrumpere, percutere, proeliari adversum aliquem, restare alicui PolAnt; adoriri JanStat (44) : [Doeg z rozkazu królewskiego] oborzywŷzy ŷie mordował kápłany/ á zabił ich dnia onego ósmdzieŷiat y piéc męzow *BibRadz 1.Reg 22/18; WujNT przedm 19; Nie mieŷzkáiac Grekowie/ wnet ŷie oborzyli/ Ilium zacne miáfto/ y Troiá zborzyli. PudłDydo A2.**

[*oborzyć się ku komu: Hektor [...] widząc go być tákowym/ wnet ŷie ku niemu oborzył/ potkał ŷie s nim/ y [...] zabił. HistTroj F2.*]

*oborzyć się na kogo, na co (25:7): Diar 81; ten Pfalm nie tylko przeciŷwko tym kthorzy nienawidzą prawdy Bożey ieŷt wlaŷnie położony/ ále teŷ y przeciŷw Turkowi okrutnemu/ ktory ŷie dzieŷ oborzył ták frodze ná krew Krzeŷciyáŷŷką. *LubPs M; Leop 2.Mach 12/35; UstPraw K3; Krol Moábŷki iŷ ŷie bitwá tym wiécyej ŷrożyła/ [...] chciáł ŷie oborzyć ná Krolá Edomŷkiego/ Ale thego dowieŷć nie mogł. *BibRadz 4.Reg 3/26; Nie chodź w drogę z człowiekiem zvfáłym/ by ŷie ŷnadź ná cię nie oborzył [ne gravetur contra te]/ ábowiem on będzie czynił co ŷie mu podobáć będzie/ a thy zginieŷ przez ŷzaleŷŷtwo iego. *BibRadz Eccli 8/18, 1.Reg 15/2, 22/17 [2 r.], 3.Reg 2/34, Ier 21/2, 13 (10); Zelimus oycá/ bráciá y ŷynowce pobiwŷzy ná inne ŷie teŷ oborzył/ á zebraŷzy woŷŷko przyiechał do Afryki *BielKron 259; Lácedemonowie s tego gniewu oborzyli ŷie ná Thebany/ iŷ przechowáli Atheŷŷkie/ tam teŷ od Thebanow porázeni. *BielKron 121v, 128v, 300v; A gdzieby ŷie ná wŷytki kto moŷny oborzył/ Muŷiáŷci by pokukáć niŷli by ie zborzył. *RejZwierc 247; BudBib Iudith 5/18 [24]; [Mojŷesz] ŷam ieden oburzył ŷie ná ony ŷotrzyki/ y obronił dzieŷek onych/ pŷci ŷlábey *SkarŻyw 479; StryjKron 300; Tákŷeć teŷ kto ŷie rzeczy dobrze przypátry/ w figurze tey Antyochu pokazáneŷ/ obaczyć moŷe y Antychriŷtá figurowane⁸⁰. Ktory teŷ nie ŷkádcí ináď wyŷzedł y powŷtał/ iedno z Rzymá/ y ná Rzym ŷie oborzył y Rzym potym opánował *CzechEp 370; SarnStat 117; Tá mátká ŷkupiła wam do iednego ciáłá Rzeczypoŷp: ták ŷzerokie y zacne narody/ róŷŷzerzyła páŷŷtwo ŷwe od morzá do morzá/ y ŷáŷiádom was ŷtráŷliŷe poczyniła/ iŷ oburzyć ŷie ná was nie ŷmieiá. *SkarKazSej 666a. Cf Zwroty.**********

*oborzyć się przeciw komu (3): WYŷŷsimirus Kŷiáŷę Polŷkie potomek Lechow [...] bacząc przeŷladowáne ŷwego nieprzyiáciela/ oborzył ŷie przeciŷw iemu/ áby mocá moc odpędził *BielKron 339v. Cf Zwroty.**

W charakterystycznych poŷáŷeniach: oborzyć się z gniewu, srodze.

Zwrot: »jawnym gwałtem a odkrytym okrucieństwem oborzyć się [na kogo]« (1): tedy sie iuz iawnym gwałtem á odkrytym okrucieństwem oborzyć mieli ná wierne ludzi/ mordując ie á rozlewając niewinną krew ich. *LubPs A4.*

»hurmem się oborzyć«: á iné Sąsiády [ludzie nam przylegli] ná nas podfzczuwáią/ chcąc fye ze wżąd hurme^m ná nas oborzyć. *SolikZiem A3.*]

»oborzyć się jeden przeciw drugiemu« (1): fynowie Hammonowi [...] gdy porázili obywátele Sehirskie/ oborzył się ieden przeciw drugiemu^{mv}/ á tak się ípolecznie pobili [etiam in semetipsos versi mutuis concidere vulneribus]. *BudBib 2.Par 20/23.*

»jednostajnie [na kogo] się oborzyć« (1): A (oni) krzyknąwśly głólem wielkim/ zátkáli íobie wśly/ á iednoftáynie sie nań oborzyli [impetum fecerunt unanimiter in eum]. *Leop Act 7/57.*

»mężnie się [przeciw komu] oborzyć« (1): Mężnie sie przeciw iemu [Domaratowi] prawie oborzyli/ A tego krwie przelaniem znátznie popráwili. *WierKróc A3.*

»oborzyć się mieczem jeden na drugiego« (1): Y przyzowę przeciw iemu miecz ná wślythkich gorách moich/ mowi Pan Bog/ á oborzy się mieczem ieden na drugiego [gladius uniuscuiusque in fratrem suum dirigitur]. *BibRadz Ez 38/21.*

»(z) wielką mocą oborzyć się« = *advenire de virtute magna PolAnt* [w tym: na kogo (1)] (3): *BibRadz 4.Esdr 15/30*; Potym sie nań oborzył Phul krol Afyryjki z wielką mocą/ ále sie mu odkupił złotem á írebrem. *BielKron 88; WujNT Act 12/1.*

»oborzyć się z toporkiem [na kogo]« (1): Czyefyelczik [...] sto yacz przed zanthuzem yefth fzia oborzil stoporkyem Na Gabriela Slonyka tham thefch bádaczego. *LibMal 1554/194v.*

»[na kogo] wojną się oborzyć« (1): tez Filippá/ y Perłę Getheyfkie^{go} krolá/ y ine krole ktorzy sie ná nie ímieli woyną oborzyć/ íthárli woyną [qui adversum eos arma tulerant, contriverunt in bello]/ y otrzymáli ie. *Leop 1.Mach 8/5.*

»z wielkim wojskiem [na kogo] się oborzyć« (1): Y ímiem to twirdzić/ íz prędzey obyczáie złe w ludziach/ pańtwo/ y krolestwo kázde skázá/ y w niwecz obroczá/ niż nieprzyiaciel gwałtowny/ kthory by sie z wielkim wojskiem ná nie oborzył. *GórnDworz Ii.*

W przen [na kogo] (3): Íakoby przebiwśly mur/ y otworzywśly drzwi/ oborzyli sie ná mię [irruerunt super me]/ y íthoczyły sie do moiey nędze. *Leop Iob 30/14, 2.Par 32/2.*

Zwrot: »oborzyć się z mieczem« (1): Y rzekł Pan: Oto ia położę kiellę w pośzrod ludu mego Íráelkiego: niebędę go więcey thynkował. [...] oborzę sie ná dom Ieroboámow z mieczem [consurgam super domum Ieroboam in gladio]. *Leop Am 7/9.*

Przen (1) :

[oborzyć się na co: A gdy ípadł wielki defzcz/ przybiegły rzeki/ vderzyły tez y wiátry/ á oborzyły sie [irruerunt; vderzyły WujNT] ná on dom/ przedfie sie nie obálił: bo był vgruntowány ná opoce. *Leop Matth 7/25.*]

Fraza: »nacz się kolwiek oborzy« = *cokolwiek przedsięweźmie (1)*: Gdy kto dobrze Pánu wierzy/ Hoynym funtem wślytko mierzy/ A nacz sie kolwiek oborzy/ Dziwno mu sie wślytko íporzy. *RejZwierc 231.*

2. *Wystąpić przeciw komuś, czemuś, skierować gniew na kogoś, na coś, unieść się gniewem, oburzyć się; adzelari PolAnt, Vulg; inualescere PolAnt; corripere, desaeuire Vulg (35)* : Też to wieczechy łpichy [lege: z pychy] łtroył Kedy tam ty Fofky broył Aby miał na Swieczę pamieć Tuć dla Boga niećinił nicz A łtąd mu łnać Sercze roflo Iz miał w Niebo wleczeć proflo Ale trzebać łię oborzić Lepiey razem włfytko włozic *RejKup aa8v*.

oborzyć się przeciw(ko) komu, czemu (3): Lecż tufzę/ iż by podobno I.M.X.K. mogł łię przeciw mnie oborzyć ku obronieniu połtępku łwego *CzechEp 31; NiemObr 164*; Gdy [w Afryce] kácerłtwá Mánicheufzow/ Donatyftow/ y inłze przez Augułtyná S. przekonáne/ nabárzıey łię przeciw łtolicy Rzymłkiey oburzyły: dopułcił Pan Bog/ iż iá Wándali połiedli. *PowodPr 31*.

oborzyć się na kogo, na co (23): *LubPs A3v, Y5v; Leop 3.Esdr 2/19; BibRadz Ez 30/22, 34/10*; Po Ekkiufie oborzył łie nań [na Lutra] mnich Sylwełter kácermiłtrż Papielkiego dworu/ y piłał przeciw iemu temy łwoie *BielKron 193; RejAp 104; GórnDworz Q5; BudBib Is 3/5*; Ná Tyrráná Eceliná iáko łię oburzył/ y iáko go odmienił. *SkarŻyw 546 marg, 89, 517; CzechEp 366; NiemObr 164*; A ná przykłád weźmi ieden ktory ártykuł Wiáry náłzey chrzełcijáńłkiey/ z tych ná ktore łię Heretycy oborzyli. *ReszPrz 16. Cf Zwroty*.

Zwroty: »[na kogo] oborzyć się z fukiem a z łajaniem« (1): Pokarze mię łpráwiedliwy włzákoż w miłofierdzyu wielkim/ Achoć łie ná mie oborzy s fukiem á z łáiánıem włzelkim [*Corripiet me iustus in misericordia et increpabit me Vulg Ps 140/5*]/ Włzákże mie nic w gniew nie wzrułzy to iego karánie łrogie *LubPs ee3v*.

»oborzyć się [na kogo] (a. słówkiem)« (5): OD Spártanow v Krolá Pirrułá połeł był/ A gdy łie nań łrogiemi łłowy Krol oborzył/ Rzekł/ ielłis Bog/ tedy łie ielzłcze mnıey boımy/ Bo iż ielł łpráwiedliwy/ o tym pewnie wiemy. *RejZwierz 8v; GrzegRózn L3v; RejAp 102v*; Ale łie ty oborz nań [na dyjabłá] onymi łłowy Páńłkiemi/ wzyáwłzy ná łie włpomożenie iego *RejPos 116*; Lecż łam łzedł [Józef] dobrowolnie/ y włt nie otworzył: A nań łie téż y łłówkiem żaden nie oborzył. *GosłCast 73*.

»oborzyć się srodze [na co]« (2): Takież ty teraz ná nász łtan Oborzyłes łie łrodze łam A rowno włfytko łłácuiesz Nic nikomu niełolguiesz *RejRozpr C2v; LubPs A4v*.

Szereg: »oborzyć a zaprzeć się« (1): Co ielłi tho miáłto [*Jeruzalem*]/ y mury iego pobuduıá łie/ nie thylko że nie będą dani pláćic/ ále łie y ná krole oborzá á záprá łie im [*sed etiam regibus resistent*]. *Leop 3.Esdr 2/19*.

W przen (8) :

oborzyć się na kogo, na co (7): Bo gdy łię oborzyłá ná nie łroga popęđliwość bełtyi [*saeva supervenit bestiarum ira*]/ á ginęli od káłánıa wężów łzkodliwych. *BibRadz Sap 16/5*; A przetoż ielłiby łię ná cię [*szczęście przeciwne*] oborzyło/ A prze nierząd w tym páńłtwie zámiełzánıe było. Naprzod nie chćiey łam łobie/ Synu/ pochlebowáć/ Ani złego łámnıenia łłuzebniká chowáć. *Prot D2v; BudBib 4.Esdr 16/49; SkarŻyw 14. Cf Zwrot*.

Zwrot: »oborzyć się w gniewie [przećiwko komu], z gniewem wielkim [na kogo]; [na kogo] gniew się oborzy« (1:1;2): A oborzę łie w gniewie łwem przećiwko wam [*Et dabo iram meam in vos*]/ ták iż od nieprzyációł łwych poráżeni będąćie/ á ci co was nie nawıdzą/ nád wami pánowáć będą *BibRadz Lev 26/17*; Wyłćie dził z grzelzyli przećiw Pánu/ á iutro ná włzyćiek łię lud Izráelłki gniew

iego oburzy [*et cras in universum Israel ira eius desaeviet Vulg Ios 22/18*]? *SkarŻyw* 504 [*przekład tego samego tekstu*] 151; *SkarKazSej* 703a.

Synonimy: 1. napaść; 2. rozgniewać się.

Formacje współrdzenne cf BURZYĆ SIĘ.

Cf **OBORZENIE**